

Томчук М.А. , Степанов С.М.

МЕТОДОЛОГІЧНІ І ПРОБЛЕМИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

Ключові слова: цивільний захист, планування та розробка робочих та навчальних програм, інновації в методології викладання нормативних дисциплін, реагування на надзвичайні ситуації, прогностика надзвичайних ситуацій, підвищення кваліфікації з цивільного захисту

В процесі реформування системи цивільного захисту виділилося декілька проблем в освітній сфері, які потребують нагального вирішення з боку органів управління цивільним захистом. Серед цих проблем однією з важливих виділяється підхід до підготовки фахівців інженерного напрямку. Саме ці фахівці серед всіх випускників вищих учбових закладів держави мають забезпечувати стабільність роботи виробничого комплексу держави, мінімізацію виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру, а у певних випадках і безпосередню ліквідацію наслідків техногенних аварій та катастроф.

Звичайно, що для успішної реалізації таких задач фахівці технічного профілю повинні мати не тільки теоретичний базис знань, але і оволодіти практичними навичками дій керівника в умовах надзвичайних ситуацій. Набуття професійних компетенцій! по проведенню ідентифікації надзвичайних ситуацій (НС), застосуванню методик з прогнозування та оцінки обстановки при НС, оцінювання стану готовності та підвищенню стійкості роботи підприємств. Всі ці вказані професійні компетенції вкрай необхідні для керівників сучасних виробничих та потенційно небезпечних підприємств. Життєво необхідним для держави може виявитись така професійна підготовка інженерно-технічних кадрів в особливий період. Саме такі компетенції обумовлюють стан військово-промислового комплексу країни. Тому такі вкладення є особливими в справі обороноздатності країни та забезпечення її керівними технічними кадрами.

Частково вказану проблему у підготовці керівних кадрів має вирішити новітня типова навчальна програма від 31.03.2011, яка хоч і виділяє вісім профілів навчання, окреслює рівень компетенції по кожному з профілів, розкриває спеціальну функцію у сфері цивільного захисту для кожного з профілів, але не диференціює якість компетенцій та підготовки по профілям через розподіл навчального часу та розподіл за видами занять для різних профілів і спеціальностей. Цей недолік програми виливається на практиці у небажанні диференціювати підготовку майбутніх керівних кадрів через диференціювання розподілу аудиторного навчального часу для студентів різних профілів. Тому розробляються програми по гранично мінімальному аудиторному навантаженню. Фактично перетворюючи процес вивчення дисципліни на заочне навчання та прирівнюючи в навчальних навичках педагога і музиканта з майбутнім керівником зміни на атомній електростанції та директором ГЕС, ТЕЦ, КЕС.

Звичайно, що при такому підході буде страждати профільна підготовка фахівців для потенційно небезпечних підприємств, яка регламентує всього чотири години профільної аудиторної підготовки, і хоч програма надає керівництву вищих навчальних закладів право уточнювати форми, зміст та методи занять, а також змінювати погодинне навантаження тем в більшу сторону; на практиці всі задовольняються обов'язковим мінімумом, тому що більшість технічних вузів готують також фахівців економічного, юридичного та інших профілів з метою економії коштів. Кількість годин аудиторного навантаження залишається на мінімальній позначці, хоч як згадувалось

вище саме від технічних керівників і залежить рівень травматизму та кількість надзвичайних ситуацій на виробництві, за яким Україна успішно займає першість у Європі.

Зменшення аудиторного навантаження до мінімуму у частині профільної підготовки фактично унеможливує використання у навчальному процесі рольових нор, для яких необхідні час і підготовка. На превеликий жаль, ситуація в адміністративному порядку слабо корегована. Саме тому необхідно диференціювати типові програми для різних В У Зів по профілю та рівню акредитації. Самі програми мають бути затверджені і мати свій подальший розпиток в учбових закладах.

При використанні таких методів регулювання освітнього простору, через збільшення аудиторної підготовки відкриється можливість підвищити у студентів якість професійних компетенцій та набуття ними практичних навичок з питань моделювання сценаріїв виникнення і розвитку НС, з розрахунків параметрів загрозливих чинників, задач планування, прогнозування та розробки превентивних і оперативних заходів цивільного захисту. Ідеальним інструментом в цьому є організація інтерактивного навчання, яке передбачає використання дискусії, рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обстановки та відповідної ситуації. Також це метод Case-study (кейс-стаді), складання тестів та відповіді на них, тематичних кросвордів, презентацій по певним питанням тощо.

Іншим напрямком удосконалення викладання дисципліни цивільний захист є введення нових технологій навчання, що дозволяють активізувати студентів у навчальному процесі. Це насамперед застосування інтерактивних стендів з сучасними цифровими інтерфейсами Wi-Fi та flesh технологіями обміну даних. Такі електронні партнери студента і викладача полегшують пошук навчальної літератури, розширюють доступ до електронних бібліотек, заощаджуючи час студента та викладача. Через Wi-Fi роутер користувачі internet можуть зайти в мережу і скористатись будь-якою інформацією. В період активного реформування системи цивільного захисту, коли швидко змінюється законодавство і приймається багато підзаконних актів такі технології суттєво допомагають у пошуку нормативної документації.

На даний час в деяких групах до 70% студентів мають планшети з бездротовим зв'язком. Це дозволяє в короткий час перейти на введення електронного конспекту, який буде складатись із вивірених визначень та формул і ще не розв'язаних персональних завдань для кожного студента. Такі підходи до навчального процесу необхідно готувати вже зараз. Для цього на першому етапі на державному рівні необхідно розроблений якісний підручник для відповідного профілю переводити в електронний вид і поширювати (можливо продавати) через Internet. До речі, тилова навчальна програма виявила, що не має жодного сучасного підручника, який би міг стати базовим при вивченні дисципліни. Для кожної окремої теми необхідно підшукувати матеріал в окремих посібниках і журналах.

Наступним кроком на шляху підвищення якості навчання має бути розробка тестових завдань рубіжного і підсумкового контролю з цивільного захисту по кожному з восьми профілів виділених типовою навчальною програмою. Організацію таких тестів можна розробити по зразку зовнішнього незалежного оцінювання для абітурієнтів. Розробку таких тестових завдань можуть здійснити провідні ВНЗу по своїх профілях, а затвердити науково-методична комісія з цивільної безпеки Науково-методичної ради МОП. Необхідно лиш, щоб хтось організував цей процес, захопив та проконтролював. У перспективі базуючись на результатах контролю знань випускників можна відслідковувати динаміку якості викладання дисципліни, проводити акредитацію ВНЗу дистанційно тощо.

Також дуже важливим фактором якісної підготовки майбутніх керівників є якісно підготовлений викладач. Це є аксіома. Велика кількість викладачів не бажає сама навчатись і зростати в професійному рівні і тому не може бути стимулом у навчанні для студентів. Необхідна система дієвих стимулів та інновацій в методології викладання цивільного захисту. Отже проблем достатньо, але всіх їх необхідно вирішувати в поступальному процесі реформ освіти у сфері цивільного захисту. Для цього потрібно мати чіткий план їх подолання.

6-7 червня 2012 року м. Херсон.